

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Qu. IV. De Cultu Sacrarum Imaginum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

QUESTIO IV.

De Cultu Sacrarum imaginum.

44.
Licitus est
usus sacra-
rum imagi-
num, etiam
in Ecclesiis.

Prouis Eccle-
sia definit
& ab anti-
quo tradidit.

Allegantur
notabiles
historie de
imaginibus
Christi.

DICO I. Licitus est usus sacrarum imaginum; idque non tantum in locis privatis, sed etiam in publicis, presertim in templis. Est de fide contra antiquiores & recentiores Hæreticos: quamvis Calvinus permittat imagines in ædibus privatis ad historiam representationem, Lutherani iusuper ad ornatum templorum, & aliqui tempore VII. Synodi, ut habetur act. 6. in fine, ad excitandam memoriam exemplaris. Conclusio constat ex VII. Synodo, præsertim act. 7. & Tridentino sess. 25. in decreto de invoc. Sanct. & ex perpetuo usu Fidelium & traditione Ecclesiæ.

Prima pars insuper probatur ex facto Christi, qui faciei suæ imaginem pallio impressam misit Abgaro seu Abagaro regi Edeßæ, ut testantur Stephanus & Adrianus Pontifices, Damascenus & alii multi eamque se vidisse asserit Leo Lector in VII. Synodo act. 5. Eadem Synodus refert & approbat historiam de Christi crucifixi imagine à Nicodemio depictâ, quam cum Judæi lanceâ perforassent, exivit sanguis & aqua. Item historiam de ænea statua, quam Christo erexerat mulier à fluxu sanguinis liberata. De qua Eusebius (qui eam vidit) refert lib. 7. hist. c. 14. ad pedes statuæ inusitatam quamdam herbæ speciem nasci solitam, quæ ubi accrescendo ænei vestitus simbriam attigisset, morbi cuiuscumque medicandi vim haberet. Eadem servata fuit usque ad æmpera Juliani, qui eam dejecit, suamque ejus loco reposuit. Sed confestim ignis violentus de cælo delapsus statuam Juliani circa pectus persecuit, caputque in terram dejecit, ut ex Nicephoro & Zozeno refert Baronius ad annum 362. Præterea est Christiana traditio (de qua Baronius ad annum Christi 34. sudarium à Berenice (aliâs Veronicâ) admotum faciei Domini sanguine & sputis aspersæ, ejusdem effigiem in se retinuisse; quod etiamnum Romæ asservatur. Denique (ut plura alia omittam) est antiqua & communis traditio (cujus meminerunt Nicephorus, Damascenus & D. Thomas) imagines Christi & Deiparæ fuisse à S. Luca depictas. Plurima Patrum testimonia citantur in VII. Synodo act. 4.

45.
Ad quid
deserviant
imaginum
usus.

Ratio est: quia quod pingantur vel sculptantur imagines sacræ, nil mali involvit, multum autem boni inde oritur: cum imagines renovent memoriam Christi & Sanctorum, excitentque frequenter ad bona desideria, sicut representationes malarum rerum excitant ad malum. Deinde sicut proponere vitam Christi aut Sanctorum impressam in libris nemo improbat, cur similiter non recte proponatur impressa in figuris? Nam (ut ait Gregorius Magnus l. 9. Epist. 9.)

quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus. Confirmatur: quia non inutiliter pinguntur hominum insigniorum imagines; cum eas depingi curent ipsi adversarii; quia hoc cedit in honorem ipsorum, & ab ipsis descendendum ac amicorum, estque cernentibus stimulus ad virtutem & imitationem: cur ergo inutile sit depingere imagines sacras?

Secundam Conclusionis partem negat specialiter Calvinus, sed quod putet primis quingentis annis non fuisse imagines in templis Christianorum. Sed gravissimè errat; ut patet ex actis Sylvestri & Constantini, multisque Patribus ac Historicis, quos vide apud Valquez disp. 105. cap. 1. & Bellarminum lib. 2. de Sanctis cap. 9. Sanè cum utilis sit imaginum usus ad excitandam memoriam Christi & Sanctorum desideria; ubi potius id quam in templis fieri congruit? Immo etiam si totâ retrò antiquitate id usitatum non fuisset (prout tamen usitatum fuisse est manifestum) quid vetaret, quò minus Ecclesia eadem semper auctoritate polleat idem noviter statueret velut expediens ad pietatem?

A Conclusionem nimis temere exceperunt Durandus & Abulensis imagines Dei & SS. Trinitatis. Quamvis enim nullatenus possit fieri imago representans Deum ut in se est; quod evidens ratio ex divinæ essentia spiritualitate desumpta demonstrat, & faterentur omnes Catholici cum Isaia cap. 40. Certissimè tamen fieri potest imago, quæ Deum sive Trinitatem representet tropicè seu emblematicè. Quod aperte supponit Tridentinum sup. dicens, *populum esse monendum, non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit.* Accedit usus totius Ecclesiæ Romanæ. Ecclesia quoque Nolana jam à temporibus S. Patralini habebat imaginem SS. Trinitatis, in qua Christus in carne, vox Patris de cælo, & Spiritus sanctus instar columbæ erat depictus. Sub qua specie Spiritum sanctum antiquitus depingi solitum, Ecclesiâ probante patet ex VI. Synodo act. 5. Denique ipsa Scriptura per tropum Deo attribuit membra, quid ni similiter pictor? Præterea refert ipsa Deum sub specie visibili quandoque apparuisse; quid ni ergo sic possit representari à pictore? Sic enim etiam Christus per tropum & emblematicè representatur, dum depingitur in figura agni. Cujusmodi pictura seu representatio recipitur in VI. Synodo, et gestatur, & ad probandas sacræ imagines adducit Adrianus Papa Episc. ad Tharasum, quæ lecta & probata sicut in VII. Synodo act. 2.

Idem omnino certum est de imaginibus Angelorum, quas approbat Synodus VII. Nec act. 2. & 5. & usus Ecclesiæ universalis ab antiquo approbavit; cum etiam fuerat positæ in Basilica Lateranensi à Sylvestro

& Constantino, ut ex actis eorundem constat, quæ authentica sunt, immo firmata auctoritate *Adriani Papæ in Epist. ad Constantinum & Irene*, quæ refertur & approbatur in *VII. Synodo Generali act. 2.* Adde, quod in templo Salomonis fuerint imagines Angelorum, scilicet Cherubim. Denique Angeli sæpè apparuerunt in specie sensibili; quid ni ergo in simili specie exprimi possint emblematicè per pictorem? Pinguntur proinde in specie humana; in qua scilicet apparere solent. Pinguntur iuvenes, ut denotetur æterna & numquam marcescens vita. Cum aliis, ut significetur ipsos esse Dei ministros & nuntios, mandata celerrimè exequentes. Pinguntur denique, in vestimentis albis seu candidis ac splendidis, ut significetur innocentia, integritas & puritas naturalis, nec non gloria eorundem.

Objicitur I. illud *Exod. 20. Non facies tibi sculpsile, neque omnem similitudinem, quæ est in calo desuper, & quæ in terra deorsum &c.* Quod præceptum iteratur *Deuter. 5.* Resp. hoc esse ipsis Hæreticis æquè explicandum: quandoquidem *Exodi 25.* præceperit ipse Deus imagines Cherubim poni super arcam, & *Numer. 21.* fieri serpentem æneum, & *3. Regum 6. & 7.* alias imagines Cherubim, bouum, leonum &c. Immo ipsi Hæretici in ædibus suis habent imagines.

Dico itaque cum *Augustino & aliis Deum* verosimilius non absolute prohibuisse Judæis imagines, sed idola. Unde *ly sculpsile* Septuaginta verterunt, idolum. Quando autem dicitur: *neque omnem similitudinem*, supple tibi facies, ut sit alius Deus coram me. Nam subditur: *Non adorabis ea neque coles*, id est, ut *Septuaginta* expreslerunt, *non coles larvâ.* Et ratio subjungitur: *Ego sum Dominus*, scilicet solus, quod conjugendum est cum præcedentibus, ut fiat unum præceptum, ne sint plura quàm decem in Decalogo. Tamen *Vasquez & quidam alii* velint in veteri Testamento Deum præcepto ceremoniali (quod jam cessavit, adeoque Hæreticis prodesset nequit) prohibuisse Judæis ad idololatriciam nimè proclivibus omnes imagines, præsertim Dei, quæ essent factæ modo accommodato ad adorandum. Potius tamen Judæi omnes hujusmodi statuas sunt abominati excessu superstitionis, quàm ex vera legis intelligentia: nam (ut refertur) etiam imagines quæ erant tantum ornamenta signorum bellicorum detestabantur tantquam illicitas.

Objicitur II. *Canon 26. Concilii Eliberitanæ: Placuit picturas in Ecclesia esse non debere ne quid colatur & adoratur, in parietibus depingatur.* Resp. Concilium fuisse provinciale novemdecim tantum Episcoporum, & parvæ auctoritatis, nec approbatum ab Ecclesia. Deinde canon à quibusdam putatur suppositivus: ad quod stabilendum plure conjecturas adfert *Baronius ad annum 57.* Insuper

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

facile explicari potest, quod supponat potius usum & cultum imaginum, quàm improbet; ut ex ratione quam allegat, colligitur. Unde prohibet solum, ne depingantur in parietibus Ecclesiæ, vel quia nimis facile sciantur, ut subinde monstrosæ appareant, adeoque nauseam potius quàm affectum venerationis pariant (quod etiam hodie in nonnullis picturis seu imaginibus sacris diversis in locis contingit) vel quia sæventibus adhuc tyrannis sæpè necessarium erat occultare sacras imagines; quod tunc fieri non potuisset, adeoque fuissent ludibrio Gentilium expositæ.

Objicitur III. *Epiphanius Epist. ad Joannem Ierosolymitanum*, ubi ait, se, cum invenisset velum pendere ante fores templi habens depictam imaginem quæsi Christi vel alterius Sancti, rupisse velum, ne penderet imago hominis in Ecclesia Dei. Resp. hæc verba fuisse ab Hæreticis epistolæ adjecta, ut rectè ostendit, allegatis novem conjecturis, *Bellarminus lib. 2. de Sanct. c. 9 & alii.* Unde nec sunt allata ab Iconomachis contra Catholicos tempore VII. Synodi. Deinde etsi essent verba *Epiphani* (ut *Quidam putant*) explicari possent, non de vera imagine Christi & Sancti, sed alicujus hominis profani, quæ pendebat præ foribus Ecclesiæ, quasi fuisset Christi aut alterius Sancti, ut ipsa verba indicant.

Dico II. Sacræ imagines sunt venerandæ. Est contra *Iconomachos* definitum in *Concilio Romano* sub *Gregorio III.* In VII. Synodo *Generali & pluribus aliis Conciliis.* Quibus adde *Florentinum & Tridentinum in decreto citato.* Est etiam contra Hæreticos nostri temporis.

Probatum I. ex Scriptura ex qua constat arcam fœderis à Judæis fuisse honoratam, seu Deum in arca, uti nunc honoratur in imagine: arcam enim constituebant in Sancto Sanctorum, coram ea accendebant lucernas *Exodi 27 & 40.* coram ea prostrati orabant Deum, & petebant ab eo beneficia *Iosue 7.* ipsamque summa cum pompa & veneratione de loco in locum transfulerunt *2. Regum 6. & 3. Regum 8.*

Probatum II. Pluribus Patrum testimoniis, quæ vide in VII. Synodo, & apud *Bellarminum lib. 2. de Sanct. cap. 12.* Tertio ex antiquissimo usu Ecclesiæ & Fidelium. Quarto ex infinitis in hunc usque diem miraculis: quorum varia in comprobationem cultus imaginum facta refert VII. Synodus act. 4. & 5. Accedunt gravissimæ poenæ quibus Deus Iconoclastas seu contrafactores sacrarum imaginum & contemptores punivit, ut videre est apud *Bellarminum sup. & alios.*

Denique probatur ratione: quia prototypa sacrarum imaginum sunt colendæ: ergo & ipsæ imagines; harum enim cultus cedit in honorem prototyporum: cum ea sit imaginum natura, ut quod ipsis defer-

46. Imagines fuerunt etiam per quosdam annos in Ecclesiis sitæ.

Hæretici non faciunt præceptum Decalogi vocant sculpsile.

Vipote non videmus illud fieri, sed in star idolis adorari.

Aut si quid amplius inhiberit Iudeis, nunc tamquam ceremoniale cessavit.

Explicatur Canon Concilii Eliberitanæ.

Locus Epiphani sup. positus.

Qui nihilominus explanationem paritur.

§ I. Sacræ imagines sunt venerandæ.

tur, prototypis deferatur. Quemadmodum omnium iudicio & sensu cultus civilis exhibitus imaginibus seu statuibus regum & principum cedit in honorem eorundem: qui sibi honorificum existimant statuas sibi erigi, easque seu potius se in eis honorari: existimantque sibi irrogari injuriam, si male tractentur eorum imagines seu statuæ, ut optime *Ambrosius Serm. 10. in Psal. 118.*

52.
Objiciunt
Hæretici
quosdam
Conciliabula
illegitima,

sup. c. 14.

Objiciunt II. *Concilium Francfordiense*, quod repugnante (ut ipsi Hæretici fatentur, signanter Centuriatores) cum suis Legatis Pontifice damnavit II. Synodum Nicænam, sive VII. Synodum, in qua cultus sacrarum imaginum erat stabilitus. Resp. *Concilium* istud tantum fuisse provinciale, hac in parte (quæ non extat, nisi ex editione Hæreticorum, & de qua proinde non constat) non approbatum à Pontifice Adriano, qui paucis ante annis præfatam generalem Synodum Nicænam confirmaverat, pœnes quem tamen ultimum controversiarum iudicium residere ipsum *Concilium Francfordiense* declaravit. Alii dicunt hoc Concilium errasse in facto, quod existimaverit Synodum Nicænam definitivè imaginibus deberi cultum patriæ. Sed quomodo hic error potuit cadere in 300. Episcopos præsentibus Legatis ipsius Adriani Papæ, qui dictam Synodum confirmaverat? Alii dicunt damnasse Pseudosynodum VII. scilicet *Conciliabulum Iconomachorum* Constantinopoli celebratum; eò quod Synodus à *Concilio Francfordiensi* damnata dicatur Constantinopoli celebrata in præfatione Librorum Carolinorum, ex quibus fundamentum huius objectionis desumitur. Sed ex iisdem libris satis colligitur, in eisdem agi de Synodo Nicæna (cujus varia acta recensentur) celebratâ sub Constantino & Irene, ideoque potuit aliud per errorem irrepisse dictæ præfationi. Alii denique non immeritò censent, errasse varios Historicos, sumptâ occasione erroris, tum ex Libris Carolinis, qui quidem non sunt Caroli magni, sed cujusdam Hæretici, suntque editi ante 100. annos sine nomine typographi aut loci: tum ex præfatione eorundem valde incondita & Barbara, in qua fit mentio *Eckii & Alphonsi à Castro*: ut proinde in *Concilio Francfordiensi* nil contra imagines, sed potius pro illis actum sit. Vide *Layman lib. 4. ar. 7. cap. 5. num. 5. & seqq. Bellarm. num. sup. & alios.*

Alii dam-
nasse Pseu-
dosynodum
septimam.

Verius est
errorem esse
in narratio-
ne Histori-
corum.

53.
Calumniis
de idolola-
tria occur-
ritur per
verba Tri-
dentini.

Objiciunt III. varias calumnias idololatricæ &c. quæ nullam habent apparentiam. Iis egregiè occurrit *Tridentinum sup.* dicens, *Imagines Christi, Deiparæ Virginis & aliorum Sanctorum, in templis præferim, habendæ & retinendæ, eisque debitum honorem & venerationem*

impertiendam; non quod credatur eis inesse aliqua divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant, sed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ ille representant: ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum ille similitudinem gerunt, veneremus: id quod Conciliorum, præsertim vero II. Nicæne Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.

Ex quibus verbis constat nullum deberi imaginibus honorem ratione materiæ sive artefacti. Deinde ipsæ consideratæ tamquam objectum primarium cultus, posunt quidem interius à nobis honorari, quatenus imagines sunt Dei & Sanctorum, & reverenter tractari hoc nomine: quia verè ut imagines sunt, etiam dignæ sunt quæ sic tractentur, ob respectum suorum prototyporum. Quo modo etiam verba Evangeliorum seu litteræ sacræ sunt in veneratione habendæ. Non possumus tamen imagines eatenus adorare, aut nos illis tamquam dignioribus submittere, nisi ex errore: cum ut sic sint longè minus excellentes, quàm nos.

Imagines itaque tantum adorantur secundario, & adoratione respectivâ, quatenus considerantur simul cum prototypo. Idque tripliciter. Primo & facillè, ut actus externi adorationis physice quidem fiant circa imagines, animus tamen internus tantum intendat honorare ipsum exemplar, quod faciendos illos actus æquè honoraret, etsi inde non sequeretur honor imaginis, sed solius exemplaris. Consonat *Tridentinum sup.* & cavet vetus *Distichon*:

Effigiem Christi, cum transis, pronus adora:

Non tamen effigiem, sed quod designat honora.

Secundo, ut adoratio tendat primario quidem in ipsum prototypum, secundario autem in imaginem, tamquam quid conjunctum prototypo: sicut in cultu Eucharistiæ primario adoratur Christus ejusque divinitas, secundario adorantur species sacramentalis tamquam signa Christum continentia.

Tertio, ut imago substituatur loco exemplaris: sicut voces substituuntur pro rebus significatis, ac de vocibus prædicatur id quod solis rebus convenit. Hoc modo: ut quàmvis actus externus physice fiat circa imagines, moraliter tamen adoretur verè ipsum exemplar. Atque ita commodissime explicatur (quod alioquin non tam facillè) quomodo osculemur imaginem Christi, alloquamur eam, petamus ab illa auxilium cum omni reverentia, vocemus illam Dominum, Salvatorem &c. Consonat etiam *Tridentinum sup.* Quod si hic modus adora-

adorationis non sit facilis simplicibus, si bene adorabunt, si actiones externas faciant, quas alii boni Christiani communiter faciunt, credentes quod ille modus agendi placeat Deo, & cedat in honorem ipsius ac Sanctorum. Et his modis imago adoratur per accidens eodem cultu quo prototypum, videlicet imago Dei vel Christi latria, beatæ Virginis hyperdulia, aliorum Sanctorum dulia: quamvis imaginibus ut sic & secundum se tantum debeatur simplex veneratio.

Hinc colligitur I. quid dicendum sit de cultu crucis: non solum enim crux, in qua Christus pendit, sed etiam ipsam representantem sunt colenda, aut etiam adoranda eo modo, quo imagines Christi. Insuper ratione contactus corporis Christi crux in qua pendit, omnesque particulae ejusdem crucis sunt veneranda tamquam reliquiae sacrae: quemadmodum & spinea corona, clavi, lancea &c.

Colligitur II. quid dicendum sit de nomine Jesu & B. Virginis: nam ei considerato secundum se debetur simplex veneratio, utpote ordinato ad sacrum usum, & significationem rei sacrae. Ideoque irreverenter illud nominans seu tractans peccaret contra Religionem. Unde S. Franciscus in suo testamento ait: *Sanctissima nomina ejus & verba scripta ubicumque invenero in locis illicitis, volo colligere, & rogo quod colligantur, & in loco honesto collocentur.* Si autem objectum venerationis statuatur nomen simul cum ipso significato, debetur adoratio. Et hoc modo S. Bernardinus nominis Jesu præco inclutus hoc sacratissimum nomen tabellis insculptum, formâ, quâ hodie depingi solet, populo venerandum atque etiam adorandum proponere solebat, quo arctius amor & reverentia hujus sacratissimi nominis Fidelibus infingeretur. Quare à quibusdam æmulis ex invidia accusatus coram Martino V. & postea iterum coram Eugenio IV. glorio-

sam semper victoriam reportavit, de quo VVaddingus in *Annalibus Minorum ad Annum Christi 1420. 1427. & 1432.*

Prædictis non obstat I. Quod Crux & reliqua passionis instrumenta dolorem & mortem ignominiosam Christo attulerint. Nam etiam attulerunt ei gloriosissimam victoriam generisque humani redemptionem; & eatenus merito sunt nobis omnibus in summo pretio & honore. Quemadmodum etiam in pretio esset illis instrumentum, quo parens injuste occisus esset pro salute reipublicæ, quam morte sua peperisset. Quamvis crux Christi meditata merito quoque generet odium peccatorum & abominationem iniquarum causarum passionis Christi.

Non obstat II. quod inde sequi videatur etiam labia Judæ & manum percutientis Christum alapa esse veneranda: nam ad hoc opus foret, ut prædicta ex contactu Christi quamdam sanctitatem participassent: quam tamen veluti instrumenta animata peccati, per contactum ex parte sua noxium, non participarunt; sicut instrumenta inanimata. Deinde si honos eis exhiberetur, censeretur exhiberi ipsis hominibus sceleratis, quorum sunt partes: Denique non desunt, qui seclusis secludendis, ex natura rei fateantur id posse fieri, præcisè scilicet considerando contactum Christi; etsi non sit facile practicandum ob scandalum, ac indecentiam, vix separabilem præsertim in publica adoratione.

Non obstat denique, quod (ut apparet) pariter omnes clavi & lanceæ, uti omnes eruces possent coli. Nam id non sequitur, eod quod non sint imagines Crucifixi, nec ut tales formentur; sicut sunt cruces etiam distinctæ ab ea in qua Christus pendit. Quod si formentur clavi, lancea &c. Simul (uti interdum solent) cum cruce, consequenter simul cum ea honorarentur tamquam Christum representantes.

59. Crux Christi honoratur tanquam victoria gloriosa instrumentum.

60. An labia Iudæ ob contactum Christi forment veneranda.

Discrimen inter crucem & alia passionis instrumenta.

DISPUTATIO QUARTA.

De Præcipuis Mysteriis vite Christi.

CUM uti fidei, sic Theologiæ Christianæ, objecti pars non infima neque exigua sit Christus, ejusque multiplex actio, merito Theologus Christianus exemplo Doctoris Angelici, pertractatis iis quæ Incarnationem Verbi concernunt, agit de ejusdem Oeconomia, seu illis quæ Verbum in carne & secundum carnem agere & pat dignatum est. Accedente eo, quod hac ratione pariter elucidetur Symbolum Apostolorum, quæ Filium Dei incarnatum respicit. Quod etiam hac occasione variæ difficultates ex Evangelico textu subortæ declarentur. Quod denique vita Jesu velut

absque omni defectu perfectissima, rectissime mores instruat: velut à caducorum ambitu alienissima, mentem summè ab iis elonget: velut passionibus & miseriis patientissimè toleratis abundans, animum contra adversantia fortificet: Denique velut charitate redundans, cor reciproca charitatis dulcedine inebriet, ut in hac lachrymarum valle suavius alibi divina dulcedo nequeat degustari. Strictim tamen & summarie præcipua solum capita recensebimus, brevitati studentes.